

TEISINGUMO TEISMO (didžioji kolegija) SPRENDIMAS

2011 m. gegužės 24 d.*

Byloje C-54/08

dėl 2008 m. vasario 12 d. pagal EB 226 straipsnį pareikšto ieškinio dėl įsipareigojimų neįvykdymo

Europos Komisija, atstovaujama H. Støvlbæk ir G. Braun, nurodžiusi adresą dokumentams įteikti Liuksemburge,

ieškovė,

palaikoma

Jungtinės Didžiosios Britanijos ir Šiaurės Airijos Karalystės, atstovaujamos S. Behzadi-Spencer,

įstojusios į bylą šalies,

* Proceso kalba: vokiečių.

prieš

Vokietijos Federacinę Respubliką, atstovaujamą M. Lumma, J. Kemper, U. Karpenstein ir J. Möller, nurodžiusią adresą dokumentams įteikti Liuksemburge,

atsakovę,

palaikomą:

Bulgarijos Respublikos, atstovaujamos T. Ivanov ir E. Petranova,

Čekijos Respublikos, atstovaujamos M. Smolek,

Estijos Respublikos, atstovaujamos L. Uibo,

Prancūzijos Respublikos, atstovaujamos G. de Bergues ir B. Messmer,

Latvijos Respublikos, atstovaujamos L. Ostrovska, K. Drēviņa ir J. Barbale,

Lietuvos Respublikos, atstovaujamos D. Kriaučiūno ir E. Matulionytės,

Vengrijos Respublikos, atstovaujamos R. Somssich ir K. Veres bei M. Fehér,

Austrijos Respublikos, atstovaujamos E. Riedl, G. Holley ir M. Aufner, nurodžiusios adresą dokumentams įteikti Liuksemburge,

Lenkijos Respublikos, atstovaujamos M. Dowgielewicz, C. Herma ir D. Lutostańska,

Slovėnijos Respublikos, atstovaujamos V. Klemenc ir Ž. Cilenšek Bončina,

Slovakijos Respublikos, atstovaujamos J. Čorba ir B. Ricziová,

įstojusių į bylą šalių,

TEISINGUMO TEISMAS (didžioji kolegija),

kurį sudaro pirmininkas V. Skouris, kolegijų pirmininkai A. Tizzano, J.N. Cunha Rodrigues, K. Lenaerts, J.-C. Bonichot, A. Arabadjiev (pranešėjas) ir J.-J. Kasel, teisėjai R. Silva de Lapuerta, E. Juhász, G. Arestis, M. Ilešič, C. Toader ir M. Safjan,

generalinis advokatas P. Cruz Villalón,
posėdžio sekretorius M.-A. Gaudissart, skyriaus vadovas,

atsižvelgęs į rašytinę proceso dalį ir įvykus 2010 m. balandžio 27 d. posėdžiui,

susipažinęs su 2010 m. rugsėjo 14 d. posėdyje pateikta generalinio advokato išvada,

priima šį

Sprendimą

- ¹ Ieškiniu Europos Bendrijų Komisija prašo Teisingumo Teismo pripažinti, kad, nustačiusi pilietybės sąlygą norintiesiems verstis notaro profesija ir, kiek tai susiję su šia profesija, neperkėlusi 1988 m. gruodžio 21 d. Tarybos direktyvos 89/48/EEB dėl bendrosios aukštojo mokslo diplomų, išduotų po bent trejų metų profesinio mokymo ir lavinimo, pripažinimo sistemos (OL L 19, 1989, p. 16; 2004 m. specialusis leidimas

lietuvių k., 5 sk., 1 t., p. 337), iš dalies pakeistos 2001 m. gegužės 14 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2001/19/EB (OL L 206, p. 1; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 5 sk., 4 t., p. 138, toliau – Direktyva 89/48), ir (arba) 2005 m. rugsėjo 7 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2005/36/EB dėl profesinių kvalifikacijų pripažinimo (OL L 255, p. 22), Vokietijos Federacinė Respublika neįvykdė įsipareigojimų pagal EB 43 ir EB 45 straipsnius ir šias direktyvas.

Teisinis pagrindas

Sąjungos teisė

- 2 Direktyvos 89/48 dvyliktoje konstatuojamojoje dalyje nustatyta, kad „bendroji aukštojo mokslo diplomų pripažinimo sistema nė kiek netrukdo taikyti [EB 45] straipsnio“.
- 3 Direktyvos 89/48 2 straipsnio formuluotė tokia:

„Ši direktyva yra taikoma bet kuriam valstybės narės piliečiui, kuris nori kaip savarankiškai dirbantis asmuo arba samdomas darbuotojas priimančiojoje valstybėje narėje dirbti pagal reglamentuojamą profesiją.

Ši direktyva netaikoma profesijoms, kurioms yra skirta atskira direktyva, nustatanti valstybių narių abipusio diplomų pripažinimo tvarką.“

- 4 Notaro profesija nėra reglamentuojama jokių teisės aktu, nurodytu 2 straipsnio antrąje pastraipoje.
- 5 Direktyvoje 89/48 numatytas perkėlimo į nacionalinę teisę laikotarpis, kuris, remiantis direktyvos 12 straipsniu, pasibaigė 1991 m. sausio 4 d.
- 6 Direktyva 2005/36, kaip numatyta jos 62 straipsnyje, panaikino Direktyvą 89/48 nuo 2007 m. spalio 20 d.
- 7 Direktyvos 2005/36 9 konstatuojamosios dalies formuluotė tokia:

„Išlaikant įsisteigimo laisvės tikslais principus ir saugiklius, kuriais grindžiamos skirtingos galiojančios pripažinimo sistemos, šių sistemų taisyklės turėtų būti patobulintos atsižvelgiant į patirtį. Be to, susijusios direktyvos keletą kartų buvo iš dalies pakeistos, ir jų nuostatos turėtų būti pertvarkytos ir racionalizuotos standartizuojant taikytinus principus. Todėl būtina pakeisti Direktyvas 89/48/EEB <...>.“

- 8 Šios direktyvos 14 konstatuojamojoje dalyje nurodyta:

„Pripažinimo mechanizmas, sukurtas [Direktyva 89/48], lieka nepakitęs. <...>“.

- 9 Pagal Direktyvos 2005/36 41 konstatuojamąją dalį ja „netrukdoma taikyti [EB] 39 straipsnio 4 dalies ir [EB] 45 straipsnio <...>, ypač notarų atžvilgiu“.

Nacionalinės teisės aktai

Bendrieji notaro profesijos ypatumai

- 10 Pagal Vokietijos (išskyrus Badeno-Viurtembergo žemę) teisės sistemą notarų veikla laikoma laisvąja profesija. Notaro profesija reglamentuojama 1961 m. vasario 24 d. Notariato federaciniu kodeksu (*Bundesnotarordnung*) (*BGBI.* 1961 I, p. 97), iš dalies pakeistu 2006 m. liepos 15 d. Šeštauju notariato federacinio kodekso pakeitimo įstatymu (*Sechstes Gesetz zur Änderung der Bundesnotarordnung*) (*BGBI.* 2006 I, p. 1531, toliau – *BNotO*).
- 11 Pagal *BNotO* 1 straipsnį notarami skiriami žemės (*Länder*) kaip nepriklausomi viešosios valdžios pareigūnai, įgalioti tvirtinti teisinius sandorius ir atlikti kitas „prevencinio teisingumo“ funkcijas.
- 12 *BNotO* 4 straipsnio pirmame sakinyje numatyta, kad skirtinų notarų skaičius turi atitikti tinkamo teisingumo vykdymo poreikius.
- 13 Pagal *BNotO* 10 straipsnio 1 dalies pirmą sakinį ir 2 dalies antrą sakinį notarui priskiriama konkreti jo veiklos teritorija, kurioje jis privalo turėti savo biurą. Pagal *BNotO* 10a ir 11 straipsnius jo įgaliojimai iš esmės ribojami konkrečia teritorine zona.

- 14 Pagal *BNotO* 17 straipsnio 1 dalies pirmą sakinį notaras už savo veiklą gauna teisės aktuose nustatyto dydžio atlyginimą.
- 15 Pagal *BNotO* 19 straipsnio 1 dalį tik notaras atsako už vykdant profesinę veiklą atliktus veiksmus, valstybės atsakomybė šiuo atžvilgiu nenumatyta.
- 16 Remiantis *BnotO* 115 straipsnio 1 dalyje numatyta galimybe notaro funkcijas Badeno-Viurtembergo žemės Badeno teritorijoje vykdo „Notare im Landesdienst“ (notarai, tarnaujantys žemei), kurie yra žemės tarnautojai. Likusiose Vokietijos Federacinės Respublikos žemėse, kaip nurodyta *BnotO* 3 straipsnyje, notarai užsiima tik notaro profesija arba vykdo ją kartu su advokato profesija („Anwaltsnotare“).
- 17 Pagal *BnotO* 5 straipsnį notaro funkcijas gali vykdyti tik Vokietijos pilietis.

Notarų veikla

- 18 Pagal *BnotO* 20 straipsnio 1 dalies pirmą sakinį notaras turi teisę atlikti bet kokią autentiškumo tvirtinimo veiksmą, patvirtinti parašus, rašytinius ženklus ir kopijas. Kreiptis į notarą gali būti privaloma arba neprivaloma, nelygu aktas, kurio autentiškumą prašoma patvirtinti. Notaras, į kurį kreiptasi, patikrina, ar įvykdytos visos įstatymo reikalaujamos akto atlikimo sąlygos, ir įsitikina atitinkamų šalių teisnumu ir veiksmumu.

- 19 Pagal 1969 m. rugpjūčio 28 d. Įstatymo dėl dokumentų autentiškumo tvirtinimo (*Beurkundungsgesetz*) (*BGBI.* 1969 I, p. 1513), iš dalies pakeisto 2002 m. liepos 23 d. įstatymu (*BGBI.* 2002 I, p. 2850), 17 straipsnio 1 dalį notaras privalo išsiaiškinti suinteresuotųjų šalių valią, patikrinti faktus, informuoti šias šalis apie atitinkamo akto teisinę galią ir aiškiai bei nedviprasmiškai raštu išdėstyti jų pareiškimus, kad būtų išvengta klaidų ar abejonių, o nepatyrusi šalis neatsidurtų nepalankesnėje padėtyje.
- 20 Pagal šio iš dalies pakeisto įstatymo 4 straipsnį notaras privalo atsisakyti tvirtinti autentiškumą, jei tai nesuderinama su jo pareigomis, visų pirma kai į jį kreipiamasi siekiant akivaizdžiai neteisėto ar nesąžiningo tikslo.
- 21 2005 m. gruodžio 5 d. redakcijos Civilinio proceso kodekso (*Zivilprozessordnung*, *BGBI.* 2005 I, p. 3202, ir klaidų ištaisymai *BGBI.* 2006 I, p. 431, *BGBI.* 2007 I, p. 1781, toliau – ZPO) 286 straipsnyje įtvirtintas principas, kad teismas įrodymus vertina laisvai.
- 22 ZPO 415 straipsnio 1 dalyje, esančioje šio kodekso antros knygos 1 dalies 9 skyriuje „Rašytiniai įrodymai“, numatyta, kad dokumentai, kuriuos nustatyta forma pagal savo kompetenciją parengė viešosios valdžios institucija arba asmuo, kuriam pagal priskirtas funkcijas suteikti viešieji įgaliojimai, t. y. autentiški aktai, jei jie sudaryti dėl dokumentą surašyti įgaliotoje institucijoje arba asmens akivaizdoje padaryto pareiškimo, yra įvykio, kurio autentiškumą patvirtino atitinkama institucija arba asmuo, absoliutus įrodymas. Tokiu atveju pagal ZPO 415 straipsnio 2 dalį iš esmės priimtini įrodymai, kad šis įvykis buvo netinkamai patvirtintas.

- 23 Be to, ZPO 418 straipsnio 1 dalyje numatyta, kad autentiški aktai, kurių turinys kitoks nei numatytųjų 415 straipsnyje, yra absoliutus juose patvirtintų faktų įrodymas, jei patvirtinimas grindžiamas viešosios valdžios institucijos arba asmens, kuriam suteikti viešieji įgaliojimai, turimomis žiniomis. Pagal ZPO 418 straipsnio 2 dalį įrodymai, kad patvirtinti faktai yra neteisingi, yra iš esmės priimtini.
- 24 Dėl civilinės teisės 2002 m. sausio 2 d. redakcijos Civilinio kodekso (*Bürgerliches Gesetzbuch*, *BGBI.* 2002 I, p. 42, ir klaidų ištaisymai *BGBI.* 2002 I, p. 2909, ir *BGBI.* 2003 I, p. 738) 125 straipsnyje numatyta, kad įstatymų nustatytos formos reikalavimų neatitinkantis teisės aktas laikomas negaliojančiu.
- 25 Tam tikri sandoriai turi būti sudaromi notarine tvarka, nes kitaip negalioja. Visų pirma tai nuosavybės teisių į žemę įgijimo ir perleidimo sutartys, nekilnojamojo turto perleidimo sutartys, pažadai dovanoti, vedybų sutartys, susitarimai dėl būsimo palikimo ir sutartys dėl teisių į palikimą ar privalomąją palikimo dalį atsisakymo.
- 26 Pagal 2001 m. spalio 26 d. Registruotos partnerystės įgyvendinimo įstatymo (*Gesetz zur Ausführung des Lebenspartnerschaftsgesetzes*) (*Bayerisches GVBl.*, p. 677), iš dalies pakeisto 2005 m. gruodžio 10 d. įstatymu (*Bayerisches GVBl.*, p. 586, toliau – *AGL-PartG*), 1 straipsnio 1 dalies pirmą sakinį Bavarijos žemės teritorijoje buveinę turintys notarai gali tvirtinti įregistruotos tos pačios lyties asmenų partnerystės dokumentų autentiškumą. Pagal *AGL-PartG* 2 straipsnio nuostatas notaras apie tokios partnerystės sudarymą praneša kompetentingai civilinės metrikacijos įstaigai, kuri ją privalo įtraukti į savo tvarkomą civilinės būklės aktų registrą.
- 27 Kiek tai susiję su įmonių teise, 1965 m. rugsėjo 6 d. Akcinių bendrovių įstatymo (*Aktiengesetz*) (*BGBI.* 1965 I, p. 1089), iš dalies pakeisto 2005 m. rugsėjo 22 d. įstatymu

(*BGBI.* 2005 I, p. 2802), 23 straipsnio 1 dalies pirmu sakiniu, 30 straipsnio 1 dalimi ir 130 straipsnio 1 dalies pirmu sakiniu reikalaujama, kad akcinės bendrovės įstatų, sprendimo paskirti pirmąją naujai sukurtos akcinės bendrovės stebėtojų tarybą ir tokios bendrovės visuotinio akcininkų susirinkimo sprendimų autentiškumas būtų patvirtintas notaro. Ribotos atsakomybės bendrovių įstatymo (*Gesetz betreffend die Gesellschaften mit beschränkter Haftung, RGBl.* 1898, p. 846), iš dalies pakeisto 1980 m. liepos 4 d. įstatymu (*BGBI.* 1980 I, p. 836), 2 straipsnio 1 dalies pirmame sakinyje ir 53 straipsnio 2 dalies pirmame sakinyje reikalaujama, kad ribotos atsakomybės bendrovės steigimo sutartis būtų sudaroma ir keičiama notarine tvarka. Bet koks juridinių asmenų ar subjektų reorganizavimas susijungiant, atskiriant turtą arba pakeičiant teisinę formą taip pat turi būti atliekamas sudarant notarinį aktą, kaip numatyta 1994 m. spalio 28 d. Bendrovių reorganizavimo įstatymo (*Umwandlungsgesetz*) (*BGBI.* 1994 I, p. 3210, ir klaidų ištaisymas *BGBI.* 1995 I, p. 428) 6 straipsnyje, 163 straipsnio 3 dalyje ir 193 straipsnio 3 dalies pirmame sakinyje.

- 28 Pagal ZPO 794 straipsnio 1 dalies 5 punktą tam tikromis aplinkybėmis priverstinis vykdymas gali būti atliekamas pagal Vokietijos notarų remiantis savo kompetencija sudarytus nustatytos formos autentiškus aktus, jei užtikrinant atitinkamą reikalavimą juose nurodyta, kad skolininkui gali būti taikoma priverstinio vykdymo nedelsiant priemonė.
- 29 Pagal ZPO 797 straipsnio 2 dalį autentišką aktą saugantis notaras išduoda jo vykdymo dokumentus.
- 30 Ieškiniu dėl vykdomojo įrašo, numatytu ZPO 797 straipsnio 3 dalyje, galima ginčyti tokio įrašo formą ir turinį. Be to, ZPO 797 straipsnio 4 dalyje leidžiama ginčyti atitinkamu autentišku aktu pripažintą teisę pateikiant prieštaravimus dėl priverstinio vykdymo.

Ikiteisminė procedūra

- 31 Komisija gavo skundą dėl pilietybės sąlygos taikymo norintiesiems verstis notaro profesija Vokietijoje. Išnagrinėjusi šį skundą, 2000 m. lapkričio 8 d. laišku Komisija nurodė Vokietijos Federacinei Respublikai per du mėnesius pateikti savo pastabas dėl, pirma, šios pilietybės sąlygos atitikties EB 45 straipsnio pirmajam pastraipui ir, antra, Direktyvos 89/48 neperkėlimo, kiek tai susiję su notaro profesija.
- 32 2001 m. kovo 20 d. laišku Vokietijos Federacinė Respublika atsakė į šį oficialų pranešimą.
- 33 2002 m. liepos 10 d. Komisija šiai valstybei narei nusiuntė papildomą oficialų pranešimą, kuriame nurodė, kad ji neįvykdė įsipareigojimų pagal EB 43 straipsnį bei EB 45 straipsnio pirmą pastraipą ir Direktyvą 89/48.
- 34 Ši valstybė narė atsakė į šį papildomą oficialų pranešimą 2002 m. spalio 31 d. laišku.
- 35 Kadangi Vokietijos Federacinės Respublikos argumentai Komisijos neįtikino, 2006 m. spalio 18 d. ji pateikė šiai valstybei narei pagrįstą nuomonę, kurioje konstatavo, kad ji neįvykdė įsipareigojimų pagal EB 43 straipsnį, EB 45 straipsnio pirmą pastraipą ir Direktyvą 89/48. Komisija paragino šią valstybę narę imtis reikiamų priemonių įvykdyti šią pagrįstą nuomonę per du mėnesius nuo jos gavimo.

- 36 2006 m. gruodžio 18 d. laiške Vokietijos Federacinė Respublika išdėstė priežastis, dėl kurių manė, jog Komisijos pozicija yra nepagrįsta.
- 37 Tokiomis aplinkybėmis Komisija nusprendė pareikšti šį ieškinį.

Dėl ieškinio

Dėl pirmojo ieškinio pagrindo

Šalių argumentai

- 38 Pirmuoju ieškinio pagrindu Komisija prašo Teisingumo Teismo pripažinti, kad, leisdama notaro profesija verstis tik savo piliečiams, Vokietijos Federacinė Respublika neįvykdė įsipareigojimų pagal EB 43 straipsnį ir EB 45 straipsnio pirmą pastraipą.
- 39 Ši institucija visų pirma pabrėžia, kad kai kuriose valstybėse narėse galimybei verstis notaro profesija netaikoma jokia pilietybės sąlyga ir kad kitos valstybės narės, kaip antai Ispanijos Karalystė, Italijos Respublika ir Portugalijos Respublika, šią sąlygą panaikino.

- 40 Komisija visų pirma primena, kad EB 43 straipsnis yra viena iš pagrindinių Sąjungos teisės nuostatų, pagal kurią kiekvienam valstybės narės piliečiui, kuris, nors ir antrinio įsisteigimo tvarka, įsisteigia kitoje valstybėje narėje tam, kad galėtų verstis savarankiškai dirbančių asmenų veikla, priimančiojoje valstybėje narėje turi būti taikomas toks pat vertinimas kaip ir nacionaliniams subjektams ir kuria draudžiama bet kokia diskriminacija dėl pilietybės.
- 41 Ši institucija bei Jungtinė Didžiosios Britanijos ir Šiaurės Airijos Karalystė teigia, kad EB 45 straipsnio pirma pastraipa turi būti aiškinama autonomiškai ir vienodai (1988 m. kovo 15 d. Sprendimo *Komisija prieš Graikiją*, 147/86, Rink. p. 1637, 8 punktas). Be to, kadangi šiame straipsnyje numatyta su viešosios valdžios funkcijų vykdymu susijusiai veiklai taikoma įsisteigimo laisvės išimtis, jis turėtų būti aiškinamas siaurai (1974 m. birželio 21 d. Sprendimo *Reyners*, 2/74, Rink. p. 631, 43 punktas).
- 42 Taigi EB 45 straipsnio pirmoje pastraipoje numatyta išimtis turi būti taikoma tik veiklai, kuri savaime reiškia tiesioginį ir konkretų dalyvavimą vykdant viešosios valdžios funkcijas (minėto Sprendimo *Reyners* 44 ir 45 punktai). Komisijos teigimu, viešosios valdžios sąvoka neatsiejama nuo naudojimosi ypatinga viešosios valdžios sprendimų priėmimo galia, kuri suteikia galimybę veikti neatsižvelgiant į kitų subjektų valią ar net prieš ją. Remiantis Teisingumo Teismo praktika, viešajai valdžiai būdingas požymis yra naudojimasis priverčiamąja galia (1998 m. spalio 29 d. Sprendimo *Komisija prieš Ispaniją*, C-114/97, Rink. p. I-6717, 37 punktas).
- 43 Komisijos ir Jungtinės Karalystės nuomone, viešosios valdžios vykdymą reikėtų atskirti nuo veiklos, vykdomos siekiant bendrojo intereso. Iš tiesų įvairių profesijų atstovams suteikiama tam tikra kompetencija siekiant bendrojo intereso, tačiau jie nevykdo viešosios valdžios funkcijų.

- 44 Į EB 45 straipsnio pirmos pastraipos taikymo sritį taip pat nepatenka pagalba viešajai valdžiai ar bendradarbiavimas su ja (šiuo klausimu žr. 1993 m. liepos 13 d. Sprendimo *Thijssen*, C-42/92, Rink. p. I-4047, 22 punktą).
- 45 Be to, Komisija ir Jungtinė Karalystė primena, kad EB 45 straipsnio pirma pastraipa iš esmės taikoma konkrečiai veiklai, o ne profesijai apskritai, nebent atitinkama veikla yra neatskiriama tokiai profesijai būdingos veiklos dalis.
- 46 Toliau Komisija nagrinėja įvairių notarų vykdomą veiklą pagal Vokietijos teisės sistemą.
- 47 Kiek tai susiję su aktų ir susitarimų autentiškumo tvirtinimu, Komisija teigia, kad notaras, pakonsultavęs šalis, tik patvirtina jų valią ir suteikia tokiai valiai teisinę galią. Vykdydamas šią veiklą, notaras neturi jokių sprendimų priėmimo įgaliojimų šalių atžvilgiu.
- 48 Tai, kad pagal Vokietijos teisės aktus ši veikla priskiriama „prevencinio teisingumo“ sričiai, nepaneigia šios analizės, nes notarai nevykdo viešosios valdžios, kadangi neturi įgaliojimų priimti privalomų sprendimų.
- 49 Taigi notaro konstatuotas autentiškumas yra paprasčiausias išankstinio šalių susitarimo patvirtinimas. Tai, kad kai kurių aktų autentiškumas privalo būti patvirtintas, neturi reikšmės, nes daugelis procedūrų yra privalomos, nors ir nėra susijusios su viešosios valdžios funkcijų vykdymu.

- 50 Tas pats pasakytina apie notarinių aktų įrodomąją galią, nes tokia pati įrodomoji galia suteikiama ir kitiems aktams, nesusijusiems su viešosios valdžios funkcijų vykdymu, pavyzdžiui, prisiekusiųjų policijos padėjėjų, eigulių, medžioklės ir žvejybos kontrolierių surašytiems protokolams. Tai, kad notaras prisiima atsakomybę surašydamas notarinius aktus, savaime dar negali būti reikšminga aplinkybė. Tai pasakytina ir apie daugelį nepriklausomų profesijų atstovų, kaip antai advokatus, architektus arba gydytojus.
- 51 Dėl autentiškų aktų vykdomosios galios Komisija mano, kad vykdomasis įrašas daromas prieš pradėdant patį vykdymą ir nėra vykdymo dalis. Todėl tokia vykdomoji galia notarams nesuteikia jokių privertimo galių. Be to, bet kokią galimą ginčą nagrinėja ne notaras, o teisėjas.
- 52 Pagal Vokietijos teisės sistemą notaro teikiamos teisinės konsultacijos, paprastai susijusios su autentiškumo tvirtinimu, taip pat neapima viešosios valdžios funkcijų vykdymo.
- 53 Komisija mano, kad, priešingai nei civilinės metrikacijos įstaigų tarnautojai, notarai paprastai atsako ne už civilinės būklės aktų įrašų registravimą ar jų pakeitimus, bet už turto paskirstymo tarp partnerių klausimų sprendimą. Atsižvelgiant į Bavarijoje notarams priskirtas funkcijas sudarant tos pačios lyties asmenų partnerystę, negalima daryti jokių išvadų dėl to, kad Sąjungos teisės požiūriu laikytina, jog notarai dalyvauja vykdant viešosios valdžios funkcijas.
- 54 Kaip ir Jungtinė Karalystė, Komisija mano, trečia, kad pagal Sąjungos teisės normas, kuriose minima notarų veikla, nedraudžiama šiai veiklai taikyti EB 43 straipsnio ir EB 45 straipsnio pirmos pastraipos.

- 55 Iš tiesų, kiek tai susiję su 2000 m. gruodžio 22 d. Tarybos reglamentu (EB) Nr. 44/2001 dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų civilinėse ir komercinėse bylose pripažinimo ir vykdymo (OL L 12, 2001, p. 1; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 19 sk., 4 t., p. 42) ir 2004 m. balandžio 21 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentu (EB) Nr. 805/2004, sukuriančiu neginčytinų reikalavimų Europos vykdomąjį raštą (OL L 143, p. 15; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 19 sk., 7 t., p. 38), Komisija mano, kad šiuose reglamentuose tik numatyta valstybių narių pareiga pripažinti ir paskelbti vykdytinais kitoje valstybėje narėje užregistruotus ir vykdytinus aktus.
- 56 Be to, 2001 m. spalio 8 d. Tarybos reglamentas (EB) Nr. 2157/2001 dėl Europos bendrovės (SE) statuto (OL L 294, p. 1; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 6 sk., 4 t., p. 251), 2003 m. liepos 22 d. Tarybos reglamentas (EB) Nr. 1435/2003 dėl Europos kooperatinės bendrovės (SCE) statuto (OL L 207, p. 1; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 17 sk., 1 t., p. 280) ir 2005 m. spalio 26 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2005/56/EB dėl ribotos atsakomybės bendrovių jungimūsi, peržengiančių vienos valstybės ribas (OL L 310, p. 1), nesvarbūs šio ginčo sprendimui, nes juose notarams ir kitoms valstybės paskirtoms kompetentingoms institucijoms tik numatyta pareiga patvirtinti, jog prieš perkeltiant buveinę, įsteigiant bendroves ir joms susijungiant buvo atlikti tam tikri veiksmai ir formalumai.
- 57 Dėl 2006 m. kovo 23 d. Europos Parlamento rezoliucijos dėl teisinių profesijų ir bendrojo intereso, susijusio su teisinių sistemų veikimu (OL C 292 E, p. 105, toliau – 2006 m. rezoliucija), pažymėtina, kad tai tik politinis dokumentas, kurio turinys dviprasmiškas, nes, pirma, šios rezoliucijos 17 punkte Europos Parlamentas patvirtino, kad EB 45 straipsnis turi būti taikomas notaro profesijai, o, antra, jos 2 punkte patvirtino savo 1994 m. sausio 18 d. Rezoliucijoje dėl notarų profesijos padėties ir organizavimo dvylikoje Bendrijos valstybių narių (OL C 44, p. 36, toliau – 1994 m. rezoliucija) išdėstyta poziciją, kuria išreiškė pageidavimą, kad būtų panaikinta daugelio valstybių narių teisės aktuose numatyta pilietybės sąlyga norintiesiems verstis notaro profesija.

- 58 Komisija ir Jungtinė Karalystė priduria, kad byla, kurioje priimtas 2003 m. rugsėjo 30 d. Sprendimas *Colegio de Oficiales de la Marina Mercante Española* (C-405/01, Rink. p. I-10391), kurį savo rašytinėse pastabose nurodo daugelis valstybių narių, susijusi su prekybinių laivų kapitonų ir vyresniųjų kapitonų padėjėjų vykdomomis įvairiomis saugumo palaikymo funkcijomis, policijos įgaliojimais ir kompetencija notarų veiklos ir civilinio teisinio statuso srityje. Taigi Teisingumo Teismas neturėjo progos išsamiai išnagrinėti įvairių notarų vykdomos veiklos rūšių pagal EB 45 straipsnio pirmą pastraipą. Dėl to šio sprendimo nepakanka norint padaryti išvadą, kad ši nuostata taikytina notarams.
- 59 Be to, priešingai, nei teigia Vokietijos Federacinė Respublika, Teisingumo Teismo praktikoje notariats atskirti nuo viešosios valdžios institucijų ir pripažįstama, kad autentišką aktą gali sudaryti viešosios valdžios ar bet kuri kita įgaliota institucija (1999 m. birželio 17 d. Sprendimo *Unibank*, C-260/97, Rink. p. I-3715, 15 ir 21 punktai).
- 60 Vokietijos Federacinė Respublika, palaikoma Bulgarijos Respublikos, Čekijos Respublikos, Estijos Respublikos, Prancūzijos Respublikos, Latvijos Respublikos, Lietuvos Respublikos, Vengrijos Respublikos, Austrijos Respublikos, Lenkijos Respublikos, Slovėnijos Respublikos ir Slovakijos Respublikos, teigia, kad notarų veikla susijusi su viešosios valdžios funkcijų vykdymu, kaip tai suprantama pagal EB 45 straipsnio pirmą pastraipą.
- 61 Vokietijos Federacinė Respublika, kaip ir Komisija, mano, kad „viešosios valdžios“ sąvoka, kaip tai suprantama pagal EB 45 straipsnio pirmą pastraipą, turi būti aiškinama savarankiškai ir suvokiama siaurai. Tačiau ši valstybė narė, kaip ir Estijos Respublika, Lenkijos Respublika bei Slovakijos Respublika, mano, kad naudojimasis išskirtinėmis prerogatyvomis bei įgaliojimais taikyti priverčiamąsias priemones ir egzistuojantys hierarchiniai santykiai su piliečiais nėra vienintelės viešosios valdžios funkcijų

formos. Latvijos Respublika taip pat pažymi, kad viešosios valdžios funkcijų vykdymas susijęs ne tik su sprendimų priėmimu, nepaisant suinteresuotųjų šalių valios.

- 62 Vokietijos Federacinės Respublikos teigimu, viešosios valdžios funkcijų vykdymui būtų galima priskirti ir kitokią veiklą, jei ji susijusi su specialiais įgaliojimais piliečių atžvilgiu, nėra vien parengiamojo ar techninio pobūdžio, bet yra privaloma sprendimus priimančiai institucijai ir nėra vien tik atsitiktinė.
- 63 Ši valstybė narė mano, kad pagal Vokietijos teisės sistemą notarams priskirtos „prevencinio teisingumo vykdymo“ funkcijos, kurios papildo teisingumo vykdymo ginčo tvarka funkciją. Vykdydami savo veiklą notarai šalių atžvilgiu laikosi lygiai tokio paties objektyvaus ir nepriklausomo požiūrio kaip ir ginčą nagrinėjantis teismas.
- 64 Visos pagal Vokietijos teisės sistemą notarams priskirtos funkcijos turi poveikio piliečiams. Be to, su viešosios valdžios funkcijų vykdymu susijusi veikla nėra tik atsitiktinė, bet esminė notarų veiklos dalis.
- 65 Taigi „prevencinio teisingumo“ funkciją valstybė perdavė notarams, kad palengvintų teismų darbą, išskyrus Badeno-Viurtembergo žemę, kurioje šią funkciją ir toliau atlieka valstybė. Tvirtindamas akto ar susitarimo autentiškumą notaras priima galutinį ir privalomą sprendimą dėl to, ar juridinis aktas, kuriam taikomi nustatytos formos reikalavimai, sudarytas šalių pageidaujamosiomis sąlygomis. Prieš tvirtindamas autentiškumą notaras patikrina, ar įvykdyti bendrieji reikalavimai, ir pateikia šalims nešališką informaciją apie akto teisinius padarinius. Jis taip pat patikrina šalių sudarytų susitarimų teisėtumą.

- 66 Be to, notariniam aktui būdinga įrodomoji galia, kuri, kaip teigia Vokietijos Federacinė Respublika, privaloma teismams, kai šie vertina įrodymus.
- 67 Kiek tai susiję su vykdomųjų raštų parengimu ir vykdomojo įrašo padarymu, ši valstybė narė teigia, kad pagal Vokietijos teisės sistemą notarinės sutartys yra vykdomieji raštai, kurie, notarui padarius vykdomąjį įrašą, gali būti vykdomi priverstinai nesikreipiant į teismą.
- 68 Šios valstybės narės teigimu, aktas ar susitarimas, kurio autentiškumas patvirtintas, tampa privalomu dokumentu ir, jei skolininkas sutiko, kad jis nedelsiant būtų vykdomas priverstinai, prilygsta įsiteisėjusiam teismo sprendimui.
- 69 Be to, priverstinio vykdymo pagal notarinį aktą su notaro padarytu vykdomuoju įrašu atveju vykdančiajai institucijai privalomi šiame akte ir vykdomajame įraše išdėstyti su skola susiję faktai. Taigi vykdomojo rašto sudarymas ir vykdomojo įrašo padarymas yra naudojimas specialiais įgaliojimais piliečių atžvilgiu, neatsižvelgiant į jų valią, nors šalis ir gali pareikalauti sustabdyti vykdymą ir ginčyti tokio įrašo teisėtumą.
- 70 Vokietijos Federacinė Respublika taip pat teigia, kad Bavarijoje notarai turi teisę registruoti tos pačios lyties asmenų partnerystę.
- 71 Be to, šio sprendimo 55 ir 56 punktuose minėtuose Sąjungos teisės aktuose notariniai aktai prilyginami teismo sprendimams.

- 72 Vokietijos Federacinė Respublika, Estijos Respublika, Latvijos Respublika, Lietuvos Respublika, Austrijos Respublika, Lenkijos Respublika ir Slovėnijos Respublika taip pat teigia, kad minėtame Sprendime *Colegio de Oficiales de la Marina Mercante Española* Teisingumo Teismas nusprendė, kad Ispanijos laivų kapitonų notarinės funkcijos susijusios su viešosios valdžios funkcijų vykdymu, kaip tai suprantama pagal EB 39 straipsnio 4 dalį. Be to, iš minėto Sprendimo *Unibank* matyti, kad viešosios valdžios pareigūno, pavyzdžiui, notaro, atliekamas autentiškų aktų sudarymas tiesiogiai ir konkrečiai susijęs su viešosios valdžios funkcijų vykdymu.

Teisingumo Teismo vertinimas

— Pirminės pastabos

- 73 Pirmuoju ieškinio pagrindu Komisija kaltina Vokietijos Federacinę Respubliką tuo, kad ši trukdo kitų valstybių narių piliečiams įsisteigti jos teritorijoje siekiant verstis notaro profesija ir, pažeisdama EB 43 straipsnį, leidžia verstis šia profesija tik savo piliečiams.
- 74 Taigi šis kaltinimas susijęs tik su pilietybės sąlygos, numatytos nagrinėjamuose Vokietijos teisės aktuose norintiesiems verstis šia profesija, vertinimu pagal EB 43 straipsnį.
- 75 Todėl reikia pabrėžti, kad šis kaltinimas nesusijęs nei su notaro profesijos statusu ir organizavimu pagal Vokietijos teisės sistemą, nei su kitomis, ne su pilietybe susijusiomis, sąlygomis norintiesiems verstis notaro profesija šioje valstybėje narėje.

- 76 Taip pat reikia pabrėžti, kaip nurodė Komisija per posėdį, kad pirmasis kaltinimas nesusijęs ir su EB sutarties nuostatų dėl laisvo paslaugų teikimo taikymu.
- 77 Be to, kadangi Sutarties nuostatų dėl laisvo darbuotojų judėjimo taikymas nėra šio ieškinio pagrindo dalykas, jis nesusijęs su „Notare im Landesdienst“, *Land* pareigūnų, Badeno-Viurtembergo žemėje vykdomomis notarų funkcijomis.

— Dėl esmės

- 78 Pirmiausia reikia priminti, kad EB 43 straipsnis yra viena pagrindinių Sąjungos teisės nuostatų (šiuo klausimu visų pirma žr. minėto Sprendimo *Reyners* 43 punktą).
- 79 Įsisteigimo sąvoka pagal šią nuostatą yra labai plati ir ji reiškia Sąjungos piliečio galimybę nuolat ir nenutrūkstamai dalyvauti ne savo kilmės valstybės narės ekonominiame gyvenime ir iš to gauti naudos, taip skatinant ekonominę ir socialinę tarpusavio sąveiką Europos Sąjungos savarankiško darbo srityje (visų pirma žr. 2008 m. gruodžio 22 d. Sprendimo *Komisija prieš Austriją*, C-161/07, Rink. p. I-10671, 24 punktą).
- 80 Vienos valstybės narės piliečiams pripažįstama laisvė įsisteigti kitos valstybės narės teritorijoje reiškia, be kita ko, teisę imtis savarankiškai dirbančių asmenų veiklos ir ja verstis tomis pačiomis sąlygomis, kurios įsisteigimo valstybės narės teisės aktuose nustatytos jos pačios piliečiams (žr., be kita ko, 1986 m. sausio 28 d. Sprendimo *Komisija prieš Prancūziją*, 270/83, Rink. p. 273, 13 punktą ir šiuo klausimu minėto Sprendimo

Komisija prieš Austriją 27 punktą). Kitaip tariant, pagal EB 43 straipsnį valstybėms narėms draudžiama asmenims, kurie nori pasinaudoti įsisteigimo laisve, savo teisės aktuose numatyti kitokias veiklos vykdymo sąlygas nei tos, kurios nustatytos jų pačių piliečiams (minėto Sprendimo *Komisija prieš Austriją* 28 punktas).

- 81 Taigi EB 43 straipsniu siekiama kiekvienam valstybės narės piliečiui, kuris įsisteigia kitoje valstybėje narėje siekdamas vykdyti savarankiškai dirbančių asmenų veiklą, užtikrinti naudojimąsi tomis pačiomis kaip ir nacionalinių subjektų teisėmis ir draudžiama bet kokia iš nacionalinės teisės aktų kylanti pilietybe grindžiama diskriminacija, pavyzdžiui, įsisteigimo laisvės apribojimas (minėto Sprendimo *Komisija prieš Prancūziją* 14 punktas).
- 82 Tačiau pagal šioje byloje ginčijamą nacionalinės teisės nuostatą notaro profesija gali verstis tik Vokietijos piliečiai, o tai yra EB 43 straipsniu iš principo draudžiamas skirtingas požiūris dėl pilietybės.
- 83 Vis dėlto Vokietijos Federacinė Respublika teigia, kad notarų veikla nepatenka į EB 43 straipsnio taikymo sritį, nes ji susijusi su viešosios valdžios funkcijų vykdymu, kaip tai suprantama pagal EB 45 straipsnio pirmą pastraipą. Taigi pirmiausia reikia išnagrinėti šioje nuostatoje pavartotos viešosios valdžios funkcijų vykdymo sąvokos apibrėžtį ir patikrinti, ar ši sąvoka apima notarams pagal Vokietijos teisės sistemą priskirtą veiklą.
- 84 Dėl „viešosios valdžios funkcijų vykdymo“ sąvokos pagal EB 45 straipsnio pirmą pastraipą reikia pabrėžti, kad, remiantis nusistovėjusia Teismo praktika, ją vertinant reikia atsižvelgti į šia nuostata nustatytų leistinų įsisteigimo laisvės principo išimčių apribojimų pobūdį pagal Sąjungos teisę, siekiant, kad Sutarties veiksmingas poveikis įsisteigimo laisvės srityje nebūtų sužlugdytas dėl valstybių narių vienašališkai priimtų

nuostatų (šiuo klausimu žr. minėto Sprendimo *Reyners* 50 punktą; minėto Sprendimo *Komisija prieš Graikiją* 8 punktą ir 2009 m. spalio 22 d. Sprendimo *Komisija prieš Portugaliją*, C-438/08, Rink. p. I-10219, 35 punktą).

- 85 Pagal nusistovėjusią Teismo praktiką EB 45 straipsnio pirma pastraipa yra nuo pagrindinės įsisteigimo laisvės taisyklės leidžianti nukrypti nuostata. Šią leidžiančią nukrypti nuostatą reikia aiškinti taip, kad jos taikymo sritis turi būti apribota tuo, kas būtina siekiant apsaugoti interesus, kuriuos ši nuostata leidžia saugoti valstybėms narėms (minėtų sprendimų *Komisija prieš Graikiją* 7 punktą; *Komisija prieš Ispaniją* 34 punktą; 2006 m. kovo 30 d. Sprendimo *Servizi Ausiliari Dottori Commercialisti*, C-451/03, Rink. p. I-2941, 45 punktą; 2007 m. lapkričio 29 d. Sprendimo *Komisija prieš Austriją*, C-393/05, Rink. p. I-10195, 35 punktą ir Sprendimo *Komisija prieš Vokietiją*, C-404/05, Rink. p. I-10239, 37 ir 46 punktai bei minėto Sprendimo *Komisija prieš Portugaliją* 34 punktą).
- 86 Be to, Teisingumo Teismas ne kartą pabrėžė, kad EB 45 straipsnio pirmoje pastraipoje numatyta leidžianti nukrypti nuostata turi būti taikoma tik veiklai, kuri savaime reiškia tiesioginį ir konkretų dalyvavimą vykdant viešosios valdžios funkcijas (minėtų sprendimų *Reyners* 45 punktą; *Thijssen* 8 punktą; *Komisija prieš Ispaniją* 35 punktą; *Servizi Ausiliari Dottori Commercialisti* 46 punktą; *Komisija prieš Vokietiją* 38 punktą ir *Komisija prieš Portugaliją* 36 punktą).
- 87 Šiuo atžvilgiu Teisingumo Teismas jau turėjo progos nuspręsti, kad EB 45 straipsnio pirmoje pastraipoje numatyta nukrypti leidžianti nuostata netaikoma tam tikrai pagalbinei ar parengiamajai veiklai, skirtai viešosios valdžios funkcijoms vykdyti (šiuo klausimu žr. minėtų sprendimų *Thijssen* 22 punktą; *Komisija prieš Ispaniją* 38 punktą; *Servizi Ausiliari Dottori Commercialisti* 47 punktą; *Komisija prieš Vokietiją* 38 punktą ir *Komisija prieš Portugaliją* 36 punktą), arba tam tikrai veiklai, kurią vykdant, nors ir palaikomi kontaktai, įskaitant reguliarius bei organiškus, su administracinėmis ar teisminėmis institucijomis ar net dalyvaujama (taip pat ir privalomai) jų veikloje, nedaroma įtaka tokių institucijų vertinimo ir sprendimų priėmimo įgaliojimams (šiuo klausimu žr. minėto Sprendimo *Reyners* 51 ir 53 punktus), arba tam tikrai veiklai, kuri nesusijusi su sprendimų priėmimo įgaliojimų (šiuo klausimu žr. minėtų sprendimų

Thijssen 21 ir 22 punktus; 2007 m. lapkričio 29 d. Sprendimo *Komisija prieš Austriją* 36 ir 42 punktus; *Komisija prieš Vokietiją* 38 ir 44 punktus bei *Komisija prieš Portugaliją* 36 ir 41 punktus), įgaliojimų taikyti priverčiamąsias (šiuo klausimu visų pirma žr. minėto Sprendimo *Komisija prieš Ispaniją* 37 punktą) arba prievartos priemones (šiuo klausimu žr. 2003 m. rugsėjo 30 d. Sprendimo *Anker ir kt.*, C-47/02, Rink. p. I-10447, 61 punktą ir minėto Sprendimo *Komisija prieš Portugaliją* 44 punktą) vykdymu.

- 88 Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, reikia patikrinti, ar pagal Vokietijos teisės sistemą notarams priskirtos funkcijos apima tiesioginį ir konkretų dalyvavimą vykdant viešosios valdžios funkcijas.
- 89 Šiuo tikslu reikia atsižvelgti į nagrinėjamos profesijos atstovų vykdomos veiklos pobūdį (šiuo klausimu žr. minėto Sprendimo *Thijssen* 9 punktą).
- 90 Vokietijos Federacinė Respublika ir Komisija sutaria, kad pagal Vokietijos teisės sistemą pagrindinė notarų veikla, kurią reikia išnagrinėti pirmiausia, yra nustatytos formos autentiškų aktų rengimas. Tam notaras turėtų patikrinti, be kita ko, ar įvykdytos visos įstatymo reikalaujamos akto atlikimo sąlygos. Be to, autentiškas aktas turi įrodomąją ir vykdomąją galią.
- 91 Šiuo atžvilgiu reikia pabrėžti, kad pagal Vokietijos teisės aktus autentiškais gali būti pripažinti tik tie aktai ar susitarimai, kuriuos šalys sudarė savanoriškai. Iš tiesų šalys, laikydamosi teisės aktuose nustatytų apribojimų, pačios nusprendžia dėl savo teisių ir pareigų apimties ir laisvai pasirenka jas apibrėžiančias sąlygas, kai pateikia notarui aktą ar susitarimą, kad būtų patvirtintas jo autentiškumas. Taigi notaro dalyvavimas neatsiejamas nuo išankstinio šalių sutikimo arba jų suderintos valios.

- 92 Be to, notaras negali vienašališkai pakeisti susitarimo, kurio autentiškumą turi patvirtinti, turinio iš anksto negavęs šalių sutikimo.
- 93 Taiigi notarams priskirta autentiškumo tvirtinimo veikla pati savaime tiesiogiai ir konkrečiai nesusijusi su viešosios valdžios funkcijų vykdymu, kaip tai suprantama pagal EB 45 straipsnio pirmą pastraipą.
- 94 Tai, kad tam tikrų aktų ar susitarimų autentiškumas būtinai privalo būti patvirtintas, nes kitaip jie negalioja, negali paneigti šios išvados. Iš tiesų įprasta, kad nacionalinės teisės sistemose, laikantis jose nustatytos tvarkos, įvairių dokumentų galiojimas siejamas su formos reikalavimais arba net privalomomis tvirtinimo procedūromis. Todėl šios aplinkybės nepakanka Vokietijos Federacinės Respublikos teiginiui pagrįsti.
- 95 Notarų pareiga prieš patvirtinant akto ar susitarimo autentiškumą patikrinti, ar įvykdytos visos įstatymo reikalaujamos tokio akto atlikimo ar susitarimo sudarymo sąlygos, ir, jei jos neįvykdytos, atsisakyti patvirtinti jo autentiškumą taip pat negali paneigti pirmiau nurodytos išvados.
- 96 Žinoma, kaip pabrėžia Vokietijos Federacinė Respublika, notaras atlieka tokį patikrinimą siekdamas bendrojo intereso tikslo, t. y. užtikrinti tarp asmenų sudarytų aktų teisėtumą ir teisinį saugumą. Tačiau vien šis tikslas negali pateisinti to, kad jam pasiekti būtinos prerogatyvos būtų suteikiamos tik tiems notarams, kurie yra atitinkamos valstybės narės piliečiai.
- 97 Vien to, jog veikla vykdoma siekiant bendrojo intereso, savaime dar nepakanka, kad ji būtų laikoma tiesioginiu ir konkrečiu dalyvavimu vykdant viešosios valdžios funkcijas. Iš tiesų neginčijama, kad įvairios reglamentuojamos profesinės veiklos

vykdymas įvairiose nacionalinės teisės sistemose dažnai neatsiejamas nuo šių veiklą vykdančio asmens pareigos siekti tokio tikslo, net jei ši veikla neapima tokių funkcijų vykdymo.

- 98 Tačiau tai, kad notarų veikla siekiama bendrojo intereso tikslų, visų pirma užtikrinti tarp privačių asmenų sudarytų aktų teisėtumą ir teisinį saugumą, yra imperatyvus bendrojo intereso pagrindas, kuris pateisina galimus EB 43 straipsnio apribojimus, kuriuos lemia notarų veiklos ypatumai, pavyzdžiui, notarų veiklos organizavimas nustatant jiems taikomą įdarbinimo tvarką, ribojant jų skaičių ar teritorinę kompetenciją, numatant atlyginimo už notarinius veiksmus, notarų nepriklausomumo, su jų pareigomis nesuderinamos veiklos taisyklės ir jų nepakeičiamumo garantijas, jei šie apribojimai leidžia pasiekti tokius tikslus ir yra tam būtini.
- 99 Taip pat tiesa, kad notaras privalo atsisakyti patvirtinti autentišką teisinių reikalavimų neatitinkantį aktą ar susitarimą neatsižvelgdamas į šalių valią. Tačiau po tokio atsisakymo šalys laisvos pašalinti nustatytą trūkumą, pakeisti atitinkamo akto ar susitarimo sąlygas arba atsisakyti tokio akto ar susitarimo.
- 100 Kiek tai susiję su notariniam aktui suteikiama įrodomąja ir vykdomąja galia, neginčytina, kad dėl jos šie dokumentai gali būti susiję su svarbiomis teisinėmis pasekmėmis. Tačiau to, jog konkreti veikla apima tokias pasekmes turinčių aktų rengimą, nepakanka, kad ši veikla būtų laikoma tiesiogiai ir konkrečiai susijusia su viešosios valdžios funkcijų vykdymu, kaip tai suprantama pagal EB 45 straipsnio pirmą pastraipą.
- 101 Iš tiesų, visų pirma dėl notarinio akto įrodomosios galios reikia pabrėžti, kad atitinkamoje teisės sistemoje ji reglamentuojama įstatymų numatytais įrodinėjimo taisyklėmis. ZPO 415 ir 418 straipsniai, kuriuose apibrėžiama autentiško akto

įrodomoji galia, yra šio kodekso antros knygos 1 dalies 9 skyriaus „Rašytiniai įrodymai“ dalis. Taigi įstatymo konkrečiam aktui suteikta įrodomoji galia neturi tiesioginės įtakos nustatant, ar šio akto rengimas pats savaime yra tiesioginis ir konkretus dalyvavimas vykdant viešosios valdžios funkcijas, kaip to reikalaujama Teismo praktikoje (šiuo klausimu žr. minėtų sprendimų *Thijssen* 8 punktą ir *Komisija prieš Ispaniją* 35 punktą).

- 102 Be to, kaip matyti visų pirma iš ZPO 415 straipsnio 2 dalies ir 418 straipsnio 2 dalies, įrodymai, kad įvykio, kuris pripažintas autentišku, patvirtinimas atliktas netinkamai arba kad patvirtinti faktai yra klaidingi, iš esmės yra priimtini.
- 103 Todėl negalima tvirtinti, kad notarinis aktas dėl savo įrodomosios galios yra be išlygų privalomas teisėjui įgyvendinant savo diskreciją, nes neginčijama, jog jis priima sprendimus vadovaudamasis savo vidiniu įsitikinimu ir atsižvelgdamas į visus per teismo procesą surinktus faktus bei įrodymus. Be to ZPO 286 straipsnyje aiškiai įtvirtintas principas, kad teismas įrodymus vertina laisvai.
- 104 Dėl autentiško akto vykdomosios galios reikia nurodyti, kaip teigia Vokietijos Federacinė Respublika, kad ji leidžia šiame akte įtvirtintą įpareigojimą įvykdyti prieš tai nesikreipiant į teismą.
- 105 Tačiau autentiško akto vykdytinumas nesuteikia notarui galios tiesiogiai ir konkrečiai dalyvauti vykdant viešosios valdžios funkcijas. Iš tiesų, kaip matyti iš ZPO 794 straipsnio 1 dalies 5 punkto, notarinio akto vykdytinumas visų pirma priklauso nuo to, ar skolininkas sutiko, kad šis aktas gali būti vykdomas priverstinai prieš tai nepradedant jokios procedūros. Darytina išvada, kad notarinis aktas be skolininko sutikimo neturi vykdomosios galios. Taigi nors autentiškame akte notaro padarytas vykdomasis

įrašas šiam aktui suteikia vykdomąją galią, jis grindžiamas šalių valia sudaryti aktą ar susitarimą ir, notarui patikrinus jo atitiktį teisės aktams, suteikti jam tokią vykdomąją galią.

- ¹⁰⁶ Išdėstyti argumentai taikytini *mutatis mutandis* aktams, kurie turi būti sudaryti notarine tvarka, nes kitaip negalioja, pavyzdžiui, be kita ko, nuosavybės teisės į žemę įsigijimo ir perleidimo sutartims, esamo turto perleidimo sutartims, pažadams dovanoti, vedybų sutartims, susitarimams dėl būsimo palikimo ir sutartims dėl teisių į palikimą ar privalomąją palikimo dalį atsisakymo.
- ¹⁰⁷ Kaip nurodyta šio sprendimo 27 punkte, tokie patys argumentai taikytini ir notarų veiksmams bendrovių teisės srityje.
- ¹⁰⁸ Vokietijos Federacinė Respublika savo argumento taip pat negali grįsti tik Bavarijos žemėje notarams suteikta kompetencija tvirtinti tos pačios lyties asmenų registruotą partnerystę nustatančių aktų autentiškumą, nes, be to, kas išdėstyta, iš *AGLPartG* 2 straipsnio nuostatų matyti, jog tam, kad tokia partnerystė galėtų, civilinės būklės aktų registre ją privalo įregistruoti civilinės metrikacijos įstaiga, kuri atsakinga ir už šio registro tvarkymą.
- ¹⁰⁹ Antra, kiek tai susiję su specialiu notarų statusu pagal Vokietijos teisės sistemą, pakanka priminti, kaip matyti iš šio sprendimo 86 ir 89 punktų, kad norint patikrinti, ar šiai veiklai taikoma EB 45 straipsnio pirmoje pastraipoje numatyta leidžianti nukrypti nuostata, reikia atsižvelgti į nagrinėjamos veiklos pobūdį, o ne į notarų statusą.

- 110 Vis dėlto reikia pateikti du patikslinimus šiuo klausimu. Pirma, neginčytina, kad iš esmės kiekviena šalis turi teisę savo nuožiūra pasirinkti notarą. Nors notaro atlyginimo dydis nustatytas įstatyme, vis dėlto kiekvieno notaro teikiamų paslaugų kokybė gali skirtis atsižvelgiant, be kita ko, į atitinkamų asmenų profesinius įgūdžius. Vadinas, neperžengdami savo atitinkamos teritorinės kompetencijos ribų, notarai savo profesija verčiasi, kaip pažymėjo generalinis advokatas savo išvados 18 punkte, konkurencijos sąlygomis, o tai nebūdinga viešosios valdžios funkcijų vykdymui.
- 111 Antra, reikia pažymėti, kad pagal *BNotO* 19 straipsnio 1 dalį tik notaras atsako už vykdant profesinę veiklą atliktus veiksmus.
- 112 Trečia, neįtikina ir Vokietijos Federacinės Respublikos kai kuriais Sąjungos teisės aktais grindžiamas argumentas. Iš tiesų dėl šio sprendimo 55 punkte nurodytų reglamentų reikia pažymėti, kad jie susiję su valstybėje narėje užregistruotų ir vykdytinų autentiškų aktų pripažinimu ir vykdymu, todėl neturi įtakos EB 45 straipsnio pirmos pastraipos aiškinimui. Toks aiškinimas taip pat neprieštarauja šio sprendimo 56 punkte nurodytiems Sąjungos teisės aktams, nes, kaip teisingai teigia Komisija, juose notarams ir kitoms valstybių narių paskirtoms kompetentingoms institucijoms tik nustatyta pareiga patvirtinti, jog prieš perkeliant buveinę, įsteigiant bendroves ir joms susijungiant buvo atlikti tam tikri veiksmai ir formalumai.
- 113 Dėl 1994 m. ir 2006 m. rezoliucijų, minėtų šio sprendimo 57 punkte, reikia pabrėžti, kad jos neturi teisinės galios, nes tokio pobūdžio rezoliucijos nėra privalomi teisės aktai. Be to, nors jose nurodyta, kad notaro profesijai taikomas EB 45 straipsnis, Parlamentas 1994 m. rezoliucijoje aiškiai išreiškė pageidavimą, kad būtų imtasi priemonių

panaikinti pilietybės sąlygą norintiesiems verstis notaro profesija, ir ši pozicija dar kartą aiškiai patvirtinta 2006 m. rezoliucijoje.

- 114 Ketvirta, dėl Vokietijos Federacinės Respublikos argumento, kurį ji grindžia minėtu Sprendimu *Colegio de Oficiales de la Marina Mercante Española*, reikia pabrėžti, kad byla, kurioje priimtas šis sprendimas, susijusi su EB 39 straipsnio 4 dalies, o ne EB 45 straipsnio pirmos pastraipos išaiškinimu. Be to, iš minėto sprendimo 42 punkto matyti, jog nuspręsdamas, kad laivų kapitonams ir vyresniesiems kapitonų padėjėjams priskirtos funkcijos yra dalyvavimas vykdant viešosios galios prerogatyvas, Teisingumo Teismas turėjo omenyje jų vykdomų funkcijų visumą. Taigi Teisingumo Teismas nevertino vienintelio notarinio veiksmo, kurį yra įgalioti atlikti kapitonai ir vyresnieji kapitonų padėjėjai, t. y. priimti, saugoti ir išduoti testamentus, atskirai nuo kitų jiems suteiktų įgaliojimų, pavyzdžiui, taikyti prievartos priemonės arba sankcijas.
- 115 Kiek tai susiję su minėtu Sprendimu *Unibank*, kurį taip pat nurodo Vokietijos Federacinė Respublika, darytina išvada, kad byla, kurioje buvo priimtas šis sprendimas, buvo visiškai nesusijusi su EB 45 straipsnio pirmos pastraipos išaiškinimu. Be to, Teisingumo Teismas minėto sprendimo 15 punkte nusprendė, jog tam, kad aktas būtų laikomas autentišku aktu pagal 1968 m. rugsėjo 27 d. Konvencijos dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų civilinėse ir komercinėse bylose vykdymo (OL L 299, 1972, p. 32) 50 straipsnį, būtina, kad dalyvautų arba viešosios valdžios, arba bet kokia kita kilmės valstybės įgaliota institucija.
- 116 Tokiomis aplinkybėmis darytina išvada, kad notarų veikla, kaip ji apibrėžta dabartinėje Vokietijos teisės sistemoje, nesusijusi su viešosios valdžios funkcijų vykdymu, kaip tai suprantama pagal EB 45 straipsnio pirmą pastraipą.

- 117 Todėl darytina išvada, kad Vokietijos teisės aktuose numatyta pilietybės sąlyga norintiesiems verstis notaro profesija yra EB 43 straipsniu draudžiama diskriminacija dėl pilietybės.
- 118 Atsižvelgiant į visus pateiktus argumentus reikia konstatuoti, kad pirmasis ieškinio pagrindas yra pagrįstas.

Dėl antrojo ieškinio pagrindo

Šalių argumentai

- 119 Komisija Vokietijos Federacinę Respubliką kaltina tuo, kad, kiek tai susiję su notaro profesija, ji neperkėlė Direktyvos 89/48 iki 2007 m. spalio 20 d., o nuo šios datos – Direktyvos 2005/36. Ši institucija teigia, kad, kalbant apie notarus, Direktyvos 2005/36 taikymo sritis nėra platesnė nei Direktyvos 89/48 taikymo sritis.
- 120 Kaip ir Jungtinė Karalystė, Komisija mano, kad notaro profesija yra reglamentuojama profesija, kaip tai suprantama pagal Direktyvos 89/48 1 straipsnio c punktą, ir kad dėl to ji patenka į šios direktyvos taikymo sritį. Dėl Direktyvos 2005/36 41 konstatuojamosios dalies ši profesija negali būti pašalinta iš šios direktyvos taikymo srities, nebent jai būtų taikoma EB 45 straipsnio pirma pastraipa, o tai šioje byloje neigia Komisija. Be to, jei teisės aktų leidėjas būtų norėjęs šios profesijos neįtraukti į minėtos direktyvos taikymo sritį, jis būtų tą aiškiai padaręs.

- 121 Komisija primena, kad pagal direktyvas 89/48 ir 2005/36 valstybės narės gali numatyti kvalifikacinį egzaminą arba adaptacijos laikotarpį siekdamos užtikrinti aukštą notarų reikalaujamos kvalifikacijos lygį. Be to, taikant šias direktyvas nebūtų užkirstas kelias notarų priimti per konkursą, tik suteikta galimybė kitų valstybių narių piliečiams dalyvauti tokiuose konkursuose. Toks taikymas taip pat neturėtų jokios įtakos notarų skyrimo tvarkai.
- 122 Vokietijos Federacinė Respublika, kaip ir Latvijos Respublika bei Slovėnijos Respublika, mano, kad Komisijos ieškinio antrasis pagrindas nepriimtinas, nes jis susijęs su tariamu tiek Direktyvos 89/48, tiek Direktyvos 2005/36 neperkėlimu.
- 123 Iš tiesų, viena vertus, savo pagrįstoje nuomonėje Komisija pareiškė kaltinimą dėl Direktyvos 89/48 neperkėlimo, nors šios pagrįstos nuomonės priėmimo dieną Direktyva 2005/36, kuri panaikino Direktyvą 89/48, jau buvo priimta.
- 124 Kita vertus, kadangi Direktyvą 2005/36 Komisija pirmą kartą nurodė tik ieškinyje, tai išplečia per ikiteisminę procedūrą apibrėžto ginčo dalyko ribas. Iš tiesų šios direktyvos taikymo sritis kur kas platesnė nei Direktyvos 89/48.
- 125 Dėl esmės Vokietijos Federacinė Respublika, Bulgarijos Respublika, Latvijos Respublika, Vengrijos Respublika, Austrijos Respublika, Lenkijos Respublika, Slovėnijos Respublika ir Slovakijos Respublika teigia, kad šios direktyvos netaikytinos notarams dėl to, kad jų vykdoma veikla susijusi su viešosios valdžios funkcijų vykdymu.

Teisingumo Teismo vertinimas

— Dėl priimtinumų

- ¹²⁶ Pagal nusistovėjusią Teismo praktiką nagrinėjant EB 226 straipsniu pagrįstą ieškinį valstybės narės įsipareigojimų neįvykdymas nustatomas atsižvelgiant į Sąjungos teisės aktus, galiojusius suėjus terminui, per kurį Komisijos nurodymu atitinkama valstybė narė privalo įvykdyti jos pagrįstą nuomonę (visų pirma žr. 1999 m. lapkričio 9 d. Sprendimo *Komisija prieš Italiją*, C-365/97, Rink. p. I-7773, 32 punktą; 2006 m. spalio 5 d. Sprendimo *Komisija prieš Belgiją*, C-275/04, Rink. p. I-9883, 34 punktą ir 2009 m. kovo 19 d. Sprendimo *Komisija prieš Vokietiją*, C-270/07, Rink. p. I-1983, 49 punktą).
- ¹²⁷ Šioje byloje šis terminas baigėsi 2006 m. gruodžio 18 d. Tačiau tą dieną Direktyva 89/48 dar galiojo, nes ją Direktyva 2005/36 panaikino tik nuo 2007 m. spalio 20 d. Todėl tiek, kiek šis ieškinio pagrindas grindžiamas tariamu Direktyvos 89/48 neperkėlimu, jo dalykas neišnyko (pagal analogiją žr. 2009 m. birželio 11 d. Sprendimo *Komisija prieš Prancūziją*, C-327/08, 23 punktą).
- ¹²⁸ Dėl šio ieškinio pagrindo priimtinumų, kiek jis susijęs su tariamu Direktyvos 2005/36 neperkėlimu, reikia priminti, kad, kaip Teisingumo Teismas jau yra nusprendęs, nors ieškinio pagrindai iš principo negali būti išplėsti taip, kad apimtų daugiau nei pagrįstos nuomonės rezoliucinėje dalyje ir oficialiame pranešime nurodyti neįvykdyti įsipareigojimai, Komisija gali siekti, kad būtų pripažinta, jog valstybė narė neįvykdė įsipareigojimų, numatytų vėliau pakeistoje arba panaikintoje pirminėje Sąjungos teisės akto redakcijoje, kurie naujo Sąjungos teisės akto nuostatomis buvo palikti galiooti. Tačiau bylos dalykas negali būti išplėstas įtraukiant įsipareigojimus pagal naujas nuostatas, kurios neatitinka pradinės atitinkamo akto formuluotės; priešingu atveju būtų pažeisti esminiai įsipareigojimų neįvykdymo procedūros teisėtumo reikalavimai

(šiuo atžvilgiu žr. minėto Sprendimo *Komisija prieš Italiją* 36 punktą; 2003 m. birželio 12 d. Sprendimo *Komisija prieš Italiją*, C-363/00, Rink. p. I-5767, 22 punktą ir 2009 m. rugsėjo 10 d. Sprendimo *Komisija prieš Graikiją*, C-416/07, Rink. p. I-7883, 28 punktą).

- 129 Todėl Komisijos ieškinio pagrindai, kuriais siekiama, kad būtų konstatuota, jog Vokietijos Federacinė Respublika neįvykdė įsipareigojimų pagal Direktyvą 2005/36, iš esmės yra priimtini su sąlyga, kad įsipareigojimai pagal šią direktyvą yra analogiški įsipareigojimams pagal Direktyvą 89/48 (pagal analogiją žr. minėto 2009 m. rugsėjo 10 d. Sprendimo *Komisija prieš Graikiją* 29 punktą).
- 130 Kaip matyti iš Direktyvos 2005/36 9 konstatuojamosios dalies, siekiant patobulinti, pertvarkyti ir racionalizuoti galiojančias nuostatas standartizuojant taikytinus principus, šioje direktyvoje įsisteigimo laisvės tikslais išlaikomi principai ir saugikliai, kuriais grindžiamos skirtingos galiojančios pripažinimo sistemos, pavyzdžiui, nustatytoji Direktyvoje 89/48.
- 131 Be to, Direktyvos 2005/36 14 konstatuojamojoje dalyje nustatyta, kad pripažinimo mechanizmas, sukurtas, be kita ko, Direktyva 89/48, lieka nepakitęs.
- 132 Šioje byloje Komisija Vokietijos Federacinę Respubliką kaltina neperkėlus, kiek tai susiję su notaro profesija, ne kurios nors konkrečios Direktyvos 2005/36 nuostatos, bet visos šios direktyvos.
- 133 Tokiomis aplinkybėmis darytina išvada, kad tariama pareiga perkelti Direktyvą 2005/36 notaro profesijos atžvilgiu yra tapati numatytajai Direktyvoje 89/48, nes,

pirma, principai ir saugikliai, kuriais grindžiamas pastarąja direktyva įtvirtintas pripažinimo mechanizmas, išlaikomi ir Direktyvoje 2005/36 ir, antra, šis pripažinimo mechanizmas priėmus Direktyvą 2005/36 liko nepakitęs.

134 Todėl šį ieškinio pagrindą reikia laikyti priimtinu.

— Dėl esmės

135 Komisija kaltina Vokietijos Federacinę Respubliką neperkėlus direktyvų 89/48 ir 2005/36, kiek tai susiję su notaro profesija. Todėl reikia išnagrinėti, ar šios direktyvos gali būti taikomos šiai profesijai.

136 Šiuo atveju reikia atsižvelgti į su jomis susijusias teises aplinkybes.

137 Reikia pažymėti, kad teisės aktų leidėjas Direktyvos 89/48 dvyliktoje konstatuojamojoje dalyje aiškiai numatė, jog joje nustatyta bendroji aukštojo mokslo diplomų pripažinimo sistema „nė kiek netrukdo taikyti <...> [EB] 45 straipsnio“. Taip suformuluota išlyga atspindi teisės aktų leidėjo ketinimą į šios direktyvos taikymo sritį neįtraukti veiklos, kuriai taikoma EB 45 straipsnio pirma pastraipa.

- 138 Tačiau tuo metu, kai buvo priimta ši direktyva, Teisingumo Teismas dar nebuvo turėjęs progos priimti sprendimo dėl to, ar notarų veiklai taikoma EB 45 straipsnio pirma pastraipa.
- 139 Per laikotarpį nuo Direktyvos 89/48 priėmimo Parlamentas savo 1994 m. ir 2006 m. rezoliucijose, nurodytose šio sprendimo 57 ir 113 punktuose, patvirtino, kad, viena vertus, EB 45 straipsnio pirma pastraipa turi būti taikoma notaro profesijai kaip tokiai, ir, kita vertus, išreiškė pageidavimą, kad pilietybės sąlyga norintiesiems verstis šia profesija būtų panaikinta.
- 140 Be to, priimdamas Direktyvą 2005/36, kuria buvo pakeista Direktyva 89/48, Sąjungos teisės aktų leidėjas pirmosios iš šių direktyvų 41 konstatuojamojoje dalyje pabrėžė, kad ja netrukdoma taikyti EB 45 straipsnio, „ypač notarų atžvilgiu“. Formuluodamas šią išlygą Sąjungos teisės aktų leidėjas nesuformulavo pozicijos dėl EB 45 straipsnio pirmos pastraipos, taigi ir Direktyvos 2005/36, taikymo notarų veiklai.
- 141 Tai liudija, be kita ko, šios direktyvos parengiamieji darbai. Iš tiesų Parlamentas savo Teisėkūros rezoliucijoje dėl Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos dėl profesinių kvalifikacijų pripažinimo pasiūlymo (OL C 97 E, 2004, p. 230), priimtoje per pirmąjį svarstymą 2004 m. vasario 11 d., pasiūlė Direktyvos 2005/36 tekste aiškiai nurodyti, kad ji netaikoma notarams. Šiam pasiūlymui nebuvo pritarta nei pakeistame Pasiūlyme dėl Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos dėl profesinių kvalifikacijų pripažinimo [COM(2004) 317 galutinis], nei 2004 m. gruodžio 21 d. Tarybos bendrojoje pozicijoje (EB) Nr. 10/2005, priimtoje laikantis Europos bendrijos steigimo sutarties 251 straipsnyje nustatytos tvarkos siekiant priimti Europos Parlamento ir Tarybos direktyvą dėl profesinių kvalifikacijų pripažinimo (OL C 58 E, 2005, p. 1), ne dėl to, kad

numatyta direktyva turėjo būti taikoma notaro profesijai, bet visų pirma dėl to, kad „nuo įsisteigimo laisvės ir laisvės teikti paslaugas principo leidžiančios nukrypti nuostatos veiklai, kuri reiškia tiesioginį ir konkretų dalyvavimą vykdant viešosios valdžios funkcijas, [buvo] numatytos EB 45 straipsnio [pirmoje pastraipoje]“.

142 Šiuo atveju, atsižvelgiant į ypatingas teisėkūros proceso aplinkybes ir dėl to susidariusią neaiškią padėtį, kaip matyti iš nurodytų teisinių aplinkybių, neįmanoma konstatuoti, kad pasibaigus pagrįstoje nuomonėje nustatytam terminui egzistavo pakankamai aiški valstybių narių pareiga perkelti direktyvas 89/48 ir 2005/36, kiek tai susiję su notaro profesija.

143 Todėl reikia atmesti antrąjį ieškinio pagrindą.

144 Atsižvelgiant į visus išdėstytus argumentus, reikia konstatuoti, kad nustačiusi pilietybės sąlygą norintiesiems verstis notaro profesija Vokietijos Federacinė Respublika neįvykdė įsipareigojimų pagal EB 43 straipsnį, ir atmesti likusią ieškinio dalį.

Dėl bylinėjimosi išlaidų

145 Pagal Procedūros reglamento 69 straipsnio 3 dalį, jei kiekvienos šalies dalis reikalavimų patenkinama, o dalis atmetama, Teisingumo Teismas gali paskirstyti išlaidas šalims arba nurodyti kiekvienai padengti savo išlaidas. Kadangi Komisijos ieškinys tenkintinas tik iš dalies, reikia nuspręsti, kad kiekviena šalis padengia savo bylinėjimosi išlaidas.

¹⁴⁶ Pagal to paties reglamento 69 straipsnio 4 dalies pirmą pastraipą į bylą įstojusios valstybės narės pačios padengia savo išlaidas. Todėl Bulgarijos Respublika, Čekijos Respublika, Estijos Respublika, Prancūzijos Respublika, Latvijos Respublika, Lietuvos Respublika, Vengrijos Respublika, Austrijos Respublika, Lenkijos Respublika, Slovėnijos Respublika, Slovakijos Respublika ir Jungtinė Karalystė padengia savo bylinėjimosi išlaidas.

Remdamasis šiais motyvais, Teisingumo Teismas (didžioji kolegija) nusprendžia:

- 1. Nustačiusi pilietybės sąlygą norintiesiems verstis notaro profesija, Vokietijos Federacinė Respublika neįvykdė įsipareigojimų pagal EB 43 straipsnį.**
- 2. Atmesti likusią ieškinio dalį.**
- 3. Europos Komisija, Vokietijos Federacinė Respublika, Bulgarijos Respublika, Čekijos Respublika, Estijos Respublika, Prancūzijos Respublika, Latvijos Respublika, Lietuvos Respublika, Vengrijos Respublika, Austrijos Respublika, Lenkijos Respublika, Slovėnijos Respublika, Slovakijos Respublika ir Jungtinė Didžiosios Britanijos ir Šiaurės Airijos Karalystė padengia savo bylinėjimosi išlaidas.**

Parašai.